

บูรณาการพุทธธรรมเพื่อการแก้ปัญหาของพนักงานในเหมืองแม่เมาะ*

BUDDHIST INTEGRATION FOR THE MAEMOH MINE OFFICERS

วิชาญ ธนศกุลวัฒนา

Vicharn Tanetsakunvatana

พระครูพิพิธสุตาทธ

Phrakrupipitsutatorn

พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์

Phisit Kotsupho

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Mai Campus, Thailand

E-mail: vicharnetanet@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทและการแก้ปัญหาของพนักงานในเหมืองแม่เมาะ จังหวัดลำปาง 2) ศึกษาหลักพุทธธรรมสำหรับการแก้ปัญหาของพนักงานในเหมืองแม่เมาะ จังหวัดลำปาง 3) เพื่อบูรณาการหลักพุทธธรรมสู่การแก้ปัญหาของพนักงานในเหมืองแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

ผลการวิจัยพบว่า

ปัญหาในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้แก้ปัญหของพนักงานในเหมืองแม่เมาะ เกิดขึ้นได้จาก 4 กลุ่มปัญหา คือ 1) ปัญหาระหว่างพนักงานกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของตนเองที่มีค่านิยมฟุ้งเฟ้อเกินเหมาะสมเกินไปเพียง ครองชีวิตโดยประมาท 2) ปัญหาระหว่างพนักงานกับการปฏิบัติงานผลิตกระแสไฟฟ้า มีความล่าช้าและความเครียดสะสมทำให้เกิดอุบัติเหตุและการสูญเสีย 3) ปัญหาระหว่างพนักงานกับเพื่อนร่วมงานด้วยกัน เกิดการชิงดีชิงเด่นกีดกันขัดขวางกันเอง อิจฉาริษยา ทะเลาะวิวาทกัน 4) ปัญหาระหว่างพนักงานกับการควบคุมสภาพสิ่งแวดล้อม ปลอดภัยมลสารเกินค่ามาตรฐาน

* Received 4 June 2019; Revised 24 July 2019; Accepted 27 July 2019

หลักพุทธธรรมสำหรับการแก้ปัญหาของพนักงาน 4 กลุ่ม ดังนี้ 1) ไตรลักษณ์ พรหมวิหาร 4 และ โลกธรรม 8 สำหรับพนักงานกับพฤติกรรมกระทำความผิดของตนเอง 2) สุจริต 3 อิทธิบาท 4 และ ทิฐุธรรมมีกัตถะ 4 สำหรับพนักงานกับภารกิจงานผลิตไฟฟ้า 3) สังคหวัตถุ 4 อคติ 4 และ สาราณียธรรม 6 สำหรับพนักงานกับเพื่อนร่วมงานด้วยกันในองค์กร 4) สันโดษ 3 และ สปัจริยธรรม 7 สำหรับพนักงานกับการควบคุมสภาพสิ่งแวดล้อม

บูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการแก้ปัญหาของพนักงานในเหมืองแม่เมาะ จังหวัด ลำปางใช้หลักธรรมดังนี้คือ 1) โอบอ้อมอารี จิตใจเอื้อเพื่อก่อให้เกิดความสามัคคีกลมเกลียวภายในกลุ่มพนักงาน 2) มีงานสะอาด ความมีการงานที่ไม่มีเวรไม่มีภัยส่งเสริมสนับสนุนให้พนักงานไม่เบียดเบียนตนเองและชุมชนแวดล้อม 3) ไม่ขาดความเพียร การมีจิตใจจดจ่อมุ่งมั่นทำให้การผลิตกระแสไฟฟ้าสำเร็จตามเป้าหมาย 4) เรียนรู้วิชา การใช้ปัญญาพิจารณาสอดส่องวินิจฉัยการปฏิบัติงานด้วยความปลอดภัยทำให้พนักงานเป็นกัลยามิตรต่อกัน

คำสำคัญ: บูรณาการ, พุทธธรรม, พนักงาน, เหมืองแม่เมาะ

Abstract

This article is part of the dissertation entitled "The Integration of Buddha Dhamma to the Problem-solving of Mae Moh Mine Officers". This dissertation was a qualitative research in nature with the following objectives: 1) to study the context and problem-solving method; 2) to study the principle of Buddha Dhamma for problem-solving; and 3) to integrate the Buddha Dhamma for the problem-solving of Mae Moh mine officers.

The results were found:

The problems of the Mae Moh mine officers are classified into 4 groups: 1) Problems between officers against their own lifestyle with extravagant values, insufficiency, stealing, drug and abuse; 2) problems between officers and electricity production mission related to accumulated fatigue and stress causing mis-operation leading to accidents and losses; 3) problems between officers and

their colleagues related to rivalry, jealousy, envy and discrimination against each other; 4) Problems between officers and environmental influence related to sulfur dioxide emission and lubricant leakage.

Buddha Dhamma principles that suitable for solving problems of the officers are prudently selected into 4 groups as follows: 1) the Three Characteristics, *Brammavihāradhamma* and *Lokadhamma* for their own lifestyle; 2) *Sucaritadhamma*, *Iddhipādadhamma* and *Diṭṭhadhammikattha* for electricity production mission; 3) *Saṅgahavattudhamma*, *Agatidhamma* and *Sārāṇīyadhamma* to deal with their colleagues; and 4) the Contentment and *Sappurissadhamma* against an environment influence.

The Buddhist integration for problem solving of the officers consists of 4 elements: 1) solidarity helps virtues making for group integration; 2) clean work ensures no carelessness or encroaching themselves and the environment; 3) perseverance with faith makes the power generation mission successfully; and 4) careful scrutiny to diagnose problems with consciousness and intelligence on energy operation was safely done.

Keywords: Integration, Buddha Dhamma, Officers, Maemoh Mine

บทนำ

ในปี พ.ศ. 2511 รัฐบาลไทยได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ขึ้นโดยรวมการลิไนต์ การไฟฟ้าอันฮิ และการไฟฟ้าตะวันออกเฉียงเหนือมาเป็นหน่วยงานเดียวกัน ในเดือน สิงหาคม 2515 คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าลิไนต์แม่เมาะจำนวน 2 หน่วย ขนาดหน่วยละ 75,000 กิโลวัตต์ พร้อมกับการขยายเหมืองแม่เมาะเพื่อเพิ่มกำลังผลิตจากที่เคยผลิตได้วันละแสนกว่าตันเป็นล้านตัน (สันตติ ศิริอนันต์ไพบุลย์ และคณะ, 2555) จนถึงปัจจุบัน กฟผ. ได้ก่อสร้างและติดตั้งหน่วยผลิตไฟฟ้าเสร็จใช้งานแล้ว 13 หน่วย มีกำลังผลิตรวม 2,625 เมกะวัตต์ มูลค่าทรัพย์สินกว่า 50,000 ล้านบาท มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอยู่ในเหมืองแม่เมาะ 5,000 คน

ในการดำเนินงานผลิตพลังงานไฟฟ้าด้วยถ่านลิกไนต์จากเหมืองแม่เมาะ ได้พบปัญหาและอุปสรรคของคนที่ทำงานในเหมืองแม่เมาะที่ส่งผลมาจากการเดินเครื่องกำเนิดไฟฟ้า การบำรุงรักษาเครื่องจักรกล และงานบริหารงานสนับสนุนด้านบัญชีการเงินตลอดจนการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น ปัญหาของคนทำงานที่มีดำเนินชีวิตด้วยค่านิยมฟุ้งเฟ้อเกินเหมาะสมเกินพอเพียง ครอบงำชีวิตตนเองโดยประมาท ปัญหาของคนทำงานกับการครองตนโดยประมาท วัฒนธรรมการใช้ชีวิตของคนไทยที่เปลี่ยนไปจากอุปนิสัยอดออมเพื่อสร้างตัวกลับกลายเป็นว่าไม่เป็นหนี้ก็ไม่รวยหรือไม่มีหนี้ไม่มีเครดิต คนทำงานในเหมืองแม่เมาะบางคนชอบซื้อของแบรนด์หรูจนเป็นหนี้บัตรเครดิตและเป็นหนี้เพื่อนด้วย ความอยากได้ความอยากมีความอยากเป็นมากขึ้นกว่าเดิม เมื่อมีความโลภก็ต้องดิ้นรนแสวงหาต้องเหนื่อยยากลำบากตลอดกาล บางคนแสวงหาด้วยวิธีสุจริตไม่ได้ผลเลยแสวงหาด้วยวิธีทุจริตก็มี บางคนชอบที่จะมีเอารถยนต์ข้าวของเครื่องใช้ทรัพย์สินมาอวดกันสารพัด บางคนมีตำแหน่งบังคับบัญชาชักชวนเพื่อนไปดื่มสุราเครื่องต้องเป็นอาจินต์ทำให้เสียการงานเสียภาพพจน์ก็มี บางคนก็ชักชวนกันไปเล่นการพนันเป็นประจำจนเกิดหนี้สินจำนวนมาก ถึงกับต้องมีหมายศาลบังคับคดีมาอายัดรายได้เพื่อชำระแก่เจ้าหนี้ก็มี บางคนเมื่อเมาสุราแล้วยังขับซิ่งรถยนต์พาหนะออกไปวิ่งบนทางหลวงสาธารณะแล้วเกิดอุบัติเหตุทำให้มีคนบาดเจ็บมีคนที่เสียชีวิตก็มี

ปัญหาของคนทำงานเดินเครื่องและบำรุงรักษาระบบเครื่องกำเนิดกระแสไฟฟ้า มีความล่าช้าและความเครียดสะสมทำให้เกิดอุบัติเหตุและการสูญเสีย ปัญหาของคนทำงานกับการทำงานเข้าเวรปฏิบัติงานกะ (shift operation) คือ เวรเช้า เวรบ่าย และ เวรดึก แล้วพักกะหมุนเวียนเข้าทำงานแบบนี้ตลอดทั้งปี เมื่อเปรียบเทียบกับวันและเวลาทำงานแล้ว พนักงานกะมีภาระงานมากกว่าแต่ว่ามีวันหยุดน้อยกว่าพนักงานปกติ การที่ต้องทำงานเข้าเวรช่วงกะบ่ายและกะดึกก็ยังทำให้พนักงานกะมีภาระงานและภาระร่างกายเพิ่มสูงขึ้นไปอีก หากมีการบริหารเวลาไม่เหมาะสม มีเวลาออกกำลังกายน้อยมีเวลาพักผ่อนน้อย ร่างกายเกิดความเหนื่อยล้า (fatigue) และเกิดความเครียดด้านจิตใจ (stress) สะสมยาวนาน มีโรคที่เกี่ยวกับความดันสูง โรคหัวใจและหลอดเลือด ปัญหาหระหว่างคนทำงานกับเพื่อนร่วมงานด้วยกัน มีการชิงดีชิงเด่นกีดกันขัดขวางกันเอง อิจฉาริษยา ทะเลาะวิวาทกัน บางคนมีการทะเลาะกับเพื่อนบ้านกันในเรื่องนี้ ปัญหาของคนทำงานกับการควบคุมสภาพสิ่งแวดล้อม ปลอดภัยมลสารเกินค่ามาตรฐาน ยิ่งถ้ามีความเหนื่อยล้าและความเครียดสะสมอยู่ขณะปฏิบัติงานเข้ากะเดินเครื่อง

อยู่ จะทำให้การควบคุมการเดินและการหยุดอุปกรณ์ไฟฟ้าเกิดความผิดพลาด (mis-operation) อีกทั้งการควบคุมการเพิ่มและการลดเชื้อเพลิงหรือไอน้ำเกิดความผิดพลาด (error) อาจนำไปสู่อุบัติเหตุหรือการสูญเสียที่ไม่คาดคิดขึ้นได้

อุปสรรคในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้แก้ปัญหาการทำงานดังกล่าวก็คือ ผู้ปฏิบัติงานของการไฟฟ้าเหมือนแม่เฒ่าหลายคนวางเฉยหรือไม่สนใจที่จะค้นหาหลักพุทธธรรมดังที่กล่าวมาแล้ว มีอีกหลายคนที่จะประสงค์จะได้รู้จักหลักพุทธธรรมสำหรับแก้ปัญหาที่ว่ามันนั้นก็ไม่ว่าว่าจะไปเริ่มค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลไหน และอีกหลายคนก็ค้นหาเจอแหล่งข้อมูลหลักพุทธธรรมนี้แล้ว แม้ศึกษาแล้วก็ยังยากที่จะทำความเข้าใจในหลักพุทธธรรมนี้ได้ด้วยตัวเอง อีกประการหนึ่งอุปสรรคที่เกิดในยุคปัจจุบันนี้คือนโยบายของผู้บริหารระดับสูงที่เคยมีการสนับสนุนการฝึกอบรมด้านวิปัสสนากรรมฐานเป็นอย่างดีแต่เดิมนั้นเริ่มเปลี่ยนไป โดยสังเกตจากการที่มีการลดทรัพยากรบุคคลและงบประมาณด้านนี้ลงอย่างมาก

หลักคิดเรื่องพุทธเศรษฐศาสตร์เกิดขึ้นจากผลพวงของวิกฤติเศรษฐกิจแบบฟองสบู่ ทำให้สังคมไทยต้องตั้งคำถามและแสวงหาคำตอบในสาเหตุและกระบวนการที่ทำให้เกิดวิกฤตินี้ขึ้น จึงมีผลงานการศึกษาวิกฤติเศรษฐกิจครั้งนี้และเสนอทางออกหรือทางเลือกใหม่ ๆ ในอันที่จะทำให้สังคมไทยไม่ควรถูกต้องผจญวิกฤติทางเศรษฐกิจซ้ำซาก (อภิชัย พันธเสน, 2544) เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ซึ่งเรียกว่าพุทธเศรษฐศาสตร์ ซึ่งจะเป็ทางเลือกใหม่ของระบบเศรษฐกิจสังคมไทย อันเป็นทางเลือกเดียวกันกับระบบเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ทางเลือกใหม่นี้ น่าจะเหมาะสมแก่ยุคสมัยของเราไม่มากนักน้อย

งานวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาพระพุทธศาสนา กับรูปแบบการแก้ปัญหาของคนทำงานในเหมือนแม่เฒ่านี้ แม้ว่ามิได้ผู้ได้การศึกษาไว้หลายท่าน แต่ความน่าสนใจของดุชนิพนธ์เล่มนี้ในบริบทของสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ที่เต็มไปด้วยการแก่งแย่งสถานะและโอกาสในการครอบครองทรัพยากรโดยไม่มีขีดจำกัด (Payutto Bhikkhu, P.A, 1994) มีความท้าทายว่าจะใช้หลักพุทธธรรมสร้างรูปแบบหรือนำเสนอแนวคิดที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาเหล่านั้นได้อย่างไรแล้ว ยังได้วิเคราะห์หลักปริยัติและหลักปฏิบัติตลอดจนหลักปฏิเวธ แล้วนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการดำรงชีวิตเพื่อความอยู่อย่างสันติสุข จากการดำเนินชีวิตอยู่ในโลกของวัตถุท่ามกลางกระแสร่อนแรงของโลกธรรมและโยงกับเงื่อนไขของทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและการแก้ปัญหาของพนักงานในเหมืองแม่เมาะ จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมสำหรับการแก้ปัญหาของพนักงานในเหมืองแม่เมาะ จังหวัดลำปาง
3. เพื่อบูรณาการหลักพุทธธรรมสู่การแก้ปัญหาของพนักงานในเหมืองแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการศึกษาดังต่อไปนี้

1. การศึกษาภาคเอกสาร (Documentary Study) โดยทำการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา หนังสือ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และบทความที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1.2 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ (Secondary source) เกี่ยวกับกับแนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตของผู้ที่ทำงานในเหมืองแม่เมาะ การปรับตัวของผู้ทำงาน ปัญหาและความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของผู้ทำงาน จากเอกสารวิชาการ หนังสือ วิทยานิพนธ์ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.3 สรุปผลการศึกษา

2. การศึกษาสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาถึงรูปแบบการแก้ปัญหาของพนักงานในเหมืองแม่เมาะ โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

2.1 ศึกษาข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (In-depth Interview) โดยใช้แบบสอบถาม คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลจำนวน 21 คน ตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อต้องการทราบแนวทางการปรับตัวในการดำเนินชีวิตหลังเกษียณ และการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต โดยใช้แบบสอบถามและคำถามปลายเปิด (Open Ended Question) ในรูปแบบการถอดบทเรียน

2.2 สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยนำมาอธิบายโดยแยกออกเป็นบทต่าง ๆ ตามเนื้อหาสาระที่สำคัญและการศึกษาค้นคว้า

2.3 สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทการแก้ปัญหาของพนักงานในเหมืองแม่เมาะ พบว่า โรงไฟฟ้าแม่เมาะเป็นโรงไฟฟ้าพลังความร้อนที่ใช้ถ่านลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิง โดยแปรรูปพลังงานที่สะสมอยู่ในถ่านหินให้เป็นพลังงานไฟฟ้า โดยใช้ น้ำเป็นตัวกลาง กล่าวคือ ถ่านลิกไนต์ที่ขุดได้จากเหมืองลิกไนต์จะถูกส่งมาบดในเครื่องย่อยถ่านชุดแรกจนได้ขนาดไม่เกิน 30 เซนติเมตร จากนั้นจึงลำเลียงโดยสายพานเพื่อตรวจสอบแยกเหล็กหรือโลหะที่ไม่พึงประสงค์ออก แล้วลำเลียงเข้าสู่เครื่องย่อยถ่านชุดที่สองจนขนาดเหลือไม่เกิน 3 เซนติเมตร ต่อมาส่งเข้าสู่เครื่องบดถ่านชุดที่สามจนมีสภาพเป็นผงถ่านขนาดเล็กกว่า 1 มิลลิเมตร จากนั้นจึงป้อนเข้าสู่เตาเผาเป็นเชื้อเพลิงต้มน้ำให้กลายเป็นไอน้ำ และให้ความร้อนแก่ไอน้ำจนแห้งสนิทส่งไปหมุนเครื่องกังหันไอน้ำ ซึ่งจะส่งผลให้เครื่องกำเนิดไฟฟ้าหมุนตามไปด้วยกันแล้วเกิดการผลิตกระแสไฟฟ้าออกมา

ความจำเป็นที่ต้องใช้ถ่านลิกไนต์ผลิตไฟฟ้า มาจากเหตุผลหนึ่งทางเศรษฐศาสตร์ กล่าวคือว่าต้นทุนของถ่านลิกไนต์ต่ำกว่าการใช้เชื้อเพลิงชนิดอื่นผลิตกระแสไฟฟ้านั่นเอง อีกอย่างหนึ่งเป็นการนำทรัพยากรถ่านหินภายในประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ข้อมูลของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ (กฟผ.) ระบุว่า หากโรงไฟฟ้าทุกหน่วยผลิตเดินเครื่องทำงานเต็มที่ จะสามารถผลิตพลังงานได้ปีละ 15,240 ล้านกิโลวัตต์/ชั่วโมง ซึ่งทดแทนน้ำมันเตาได้ปีละ 4,255 ล้านลิตร นับเป็นการประหยัดงบประมาณของชาติได้ 45,000 ล้านบาท พลังงานไฟฟ้าที่ใช้อยู่ทั่วประเทศเวลานั้นผลิตจากน้ำมันเตาและก๊าซถึงร้อยละ 58 ผลิตจากพลังน้ำร้อยละ 21 ผลิตจากถ่านลิกไนต์ร้อยละ 19 เคยมีการเพิ่มการผลิตไฟฟ้าจากลิกไนต์ขึ้นสูงถึงร้อยละ 27

ในเดือนตุลาคม 2535 ได้เกิดเหตุการณ์มลภาวะทางอากาศที่โรงไฟฟ้าแม่เมาะ ทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของชุมชนชาวบ้าน ตลอดจนทำให้เกิดความเสียหายต่อพืชและสัตว์เลี้ยงอีกบางส่วนที่อยู่รอบพื้นที่โรงไฟฟ้า สาเหตุหนึ่งเนื่องมาจากขีดจำกัดของสภาพ

ภูมิประเทศ และในเวลาดังกล่าวสภาพอากาศที่แปรเปลี่ยนไปจากเดิมเกิดเป็นสภาพบรรยากาศผกผัน (inversion) อันยากแก่การทำนายล่วงหน้า นำไปสู่คดีความที่โรงไฟฟ้าแม่เมาะถูกฟ้องร้องให้จ่ายเงินค่าทดแทนตามคำตัดสินของศาลยุติธรรม ในกรณีนี้ กฟผ. ได้มีการจ่ายค่าทดแทนเรียบร้อยแล้วเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2558 หลังจากศาลปกครองสูงสุดได้มีคำพิพากษาให้ กฟผ. จ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ฟ้องคดีโรงไฟฟ้าแม่เมาะตามที่ศาลปกครองชั้นต้นได้พิพากษา รวมทั้งสิ้น 123 ราย รวมเป็นเงินทั้งสิ้นพร้อมดอกเบี้ย 49.4 ล้านบาท

ทั้งนี้ ค่าสินไหมทดแทนคำนวณตามคำสั่งศาลนี้เป็นค่าทดแทนในกรณีที่ กฟผ. ปล่อก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์เกินค่ามาตรฐานซึ่งเกิดขึ้นเป็นบางครั้ง ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2535 ถึงเดือนสิงหาคม 2541 มิใช่ค่าสินไหมทดแทนจากการเจ็บป่วยด้วยโรคจากการปล่อก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์แต่อย่างใด เนื่องจากโดยตามข้อเท็จจริงแล้วก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ไม่มีการสะสมในร่างกาย อย่างไรก็ตามตั้งแต่เกิดปัญหานั้น กฟผ. ได้ติดตั้งระบบกำจัดก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์และมลภาวะอื่น ๆ รวมทั้งระบบตรวจวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ครบถ้วนแล้ว การผลิตกระแสไฟฟ้าจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะกับด้านสิ่งแวดล้อมนับจากปี 2541 จนถึงปัจจุบันนับได้ว่าปัญหาในอดีตที่ผ่านมานั้น กฟผ. ได้แก้ไขแล้วเสร็จมากกว่า 15 ปีแล้ว คดีโรงไฟฟ้าแม่เมาะนั้น กฟผ. จ่ายเงินค่าทดแทนแล้วและไม่เกิดปัญหามลภาวะมาตั้งแต่ปี 2541 ปัจจุบันโรงไฟฟ้าและเหมืองแม่เมาะเป็นพื้นที่ที่ปลอดภัยต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม และ กฟผ. ได้ร่วมกับชุมชนพัฒนาความเจริญด้านต่าง ๆ ต่อไปในอนาคต ซึ่งประชาชนสามารถติดตามคุณภาพสิ่งแวดล้อมของโรงไฟฟ้าแม่เมาะแบบตามเวลาจริง (Real-time monitoring) จากสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศ 11 สถานี โดยรอบโรงไฟฟ้าแม่เมาะได้

ปัญหาของคนทำงานในเหมืองแม่เมาะเกิดขึ้นได้ทั้งจาก 4 กลุ่ม คือ

1. ปัญหาระหว่างคนทำงานกับพฤติกรรมกระทำความผิดของตนเองที่มีค่านิยมฟุ้งเฟ้อเกินเหมาะสมเกินพอเพียง ครอบงำชีวิตตนเองโดยประมาณ ปัญหาของคนทำงานกับการครองตนโดยประมาณ วัฒนธรรมการใช้ชีวิตของคนไทยที่เปลี่ยนไปจากอุปนิสัยอดออมเพื่อสร้างตัวกลับกลายเป็นว่าไม่เป็นหนี้ก็ไม่รวยหรือไม่หนี้ไม่มีเครดิต คนทำงานในเหมืองแม่เมาะบางคนชอบซื้อของแบรนด์เนมจนเป็นหนี้บัตรเครดิตและเป็นหนี้เพื่อนด้วย ความอยากได้ความอยากมีความอยากเป็นมากขึ้นกว่าเดิม เมื่อมีความโลภก็ต้องดิ้นรนแสวงหาต้องเหนื่อยยากลำบากตลอดกาล บางคนแสวงหาด้วยวิธีสุจริตไม่ได้ผลเลยแสวงหาด้วยวิธีทุจริตก็มี บางคนชอบที่จะมีเอารัดคน

ข้าวของเครื่องใช้ทรัพย์สินมาอวดกันสารพัด บางคนมักชวนเพื่อนไปดื่มสุราเครื่องต้องเป็น อาจินต์ทำให้เสียการงานเสียภาพพจน์ก็มี บางคนก็ชักชวนกันไปเล่นการพนันเป็นประจำจน เกิดหนี้สินจำนวนมาก ถึงกับต้องมีหมายศาลบังคับคดีมาอายัดรายได้เพื่อชำระแก่เจ้าหนี้ก็มี บางคนเมื่อเมาสุราแล้วยังขับขี่รถยนต์พาหนะออกไปวิ่งบนทางหลวงสาธารณะแล้วเกิดอุบัติเหตุ ทำให้มีคนบาดเจ็บมีคนที่เสียชีวิตก็มี

2. ปัญหาระหว่างคนทำงานกับการกิจงานผลิตกระแสไฟฟ้า มีความล่าช้าและ ความเครียดสะสม ทำให้เกิดอุบัติเหตุและการสูญเสีย ปัญหาของคนทำงานกับการทำงาน เข้าเวรปฏิบัติงานกะ (shift operation) คือ เวรเช้า เวรบ่าย และ เวรดึก แล้วพักกะ หมุนเวียน เข้าทำงานแบบนี้ตลอดทั้งปี เมื่อเปรียบเทียบวันและเวลาทำงานแล้ว พนักงานกะมีการะงาน มากกว่าแต่ว่ามีวันหยุดน้อยกว่าพนักงานปกติ การที่ต้องทำงานเข้าเวรช่วงกะบ่ายและกะดึกอีก ยิ่งทำให้พนักงานกะมีการะงานและการะร่างกายเพิ่มสูงขึ้นไปอีก หากมีการบริหารเวลาไม่ เหมาะสม มีเวลาออกกำลังกายน้อยมีเวลาพักผ่อนน้อย ร่างกายเกิดความเหนื่อยล้า (fatigue) และเกิดความเครียดด้านจิตใจ (stress) สะสมยาวนาน มีโรคที่เกี่ยวกับความดันสูง โรคหัวใจ และหลอดเลือด

3. ปัญหาระหว่างคนทำงานกับเพื่อนร่วมงานด้วยกัน เกิดการชิงดีชิงเด่นกีดกันขัดขากันเอง อิจฉาริษยา ทะเลาะวิวาทกัน บางคนมีการทะเลาะกับเพื่อนบ้านกันในเรื่องนี้

4. ปัญหาระหว่างคนทำงานกับการควบคุมสภาพสิ่งแวดล้อม ปลอดภัยมลสารเกินค่า มาตรฐาน ยิ่งถ้ามีความเหนื่อยล้าและมีความเครียดสะสมอยู่ขณะปฏิบัติงานเข้ากะเดินเครื่อง อยู่ จะทำให้การควบคุมการเดินและการหยุดอุปกรณ์ไฟฟ้าเกิดความผิดพลาด (mis-operation) อีกทั้งการควบคุมการเพิ่มและการลดเชื้อเพลิงหรือไอน้ำเกิดความผิดพลาด (error) อาจนำไปสู่อุบัติเหตุหรือการสูญเสียที่ไม่คาดคิดขึ้นได้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมกับการแก้ปัญหาของคนทำงานใน เหมืองแม่เมาะ พบว่า หลักธรรมที่สำคัญในพระพุทธศาสนาในการแก้ปัญหาของคนทำงานการ ไฟฟ้าแม่เมาะมีดังนี้ หลักอิทธิบาท 4 อันประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา มาเป็น แนวทางให้ผู้ปฏิบัติงานใช้ชีวิตและใช้ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ หากสามารถเชื่อมโยง กระบวนการทั้ง 4 ข้อได้ ผลสำเร็จก็อยู่ไม่ไกลเกินเอื้อม หลักพรหมวิหาร 4 อันประกอบไปด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และ อุเบกขา เป็นคุณสมบัติที่ผู้บริหารและหัวหน้าครอบครัวพึงมีเพื่อใช้

ในการครองใจผู้ใต้บังคับบัญชาและคนในครอบครัวเพื่อมีความประพฤติดีที่ประเสริฐ (พระธรรมโกศาจารย์ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), 2559) หลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา เป็นวิธีสังเคราะห์วิธีปฏิบัติเพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจคนอื่นที่ยังไม่เคยรักใคร่นับถือหรือที่รักใคร่นับถืออยู่แล้วให้เกิดสามัคคียิ่งขึ้น หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ ประกอบด้วย อูฏฐานสัมปทา อารักขสัมปทา กัลยาณมิตตตา สมชีวิตา เป็นธรรมะที่ผู้ปฏิบัติงานได้ปฏิบัติแล้วย่อมได้รับผลประโยชน์สุขในปัจจุบัน และหลักสาราณียธรรม 6 ประกอบด้วย เมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโมคิ สีสสามัญญุตาทิฏฐิสามัญญุตาทิ เป็นธรรมเป็นเหตุให้ผู้ปฏิบัติงานระลึกถึงกัน เป็นคุณธรรมที่ทำให้ไม่เห็นแก่ตัวเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เข้าใจผู้ปฏิบัติงานคนอื่น หลักอคติ 4 อันประกอบด้วย ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และ ภยาคติ

นอกจากนี้แล้วยังมีหลักธรรมที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ปฏิบัติงานให้ดีขึ้น อาทิ เช่น หลักไตรลักษณ์ ประกอบด้วย อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา หลักธรรมนี้ทำให้คนไม่ประมาทหมัวเมาในวัยว่ายังหนุ่มสาวในความไม่มีโรคและในชีวิต ได้รู้ถึงความทุกข์เป็นของธรรมดาประจำโลก ได้รู้ว่ามีสิ่งทั้งหลายเป็นอนัตตาให้ผู้ปฏิบัติงานรู้ความจริงของสิ่งทั้งปวงไม่ต้องถูกหลอกหลวง (พุทธทาสภิกขุ, 2561) หลักสุจจริต 3 อันประกอบด้วย กายสุจจริต, วจสุจจริต และ มโนสุจจริต หลักสันโดษ 3 ประกอบด้วย 1) ยถาลาภสันโดษ 2) ยถาพลสันโดษ และ 3) ยถาสารูปสันโดษ หลักสัปปุริสธรรม 7 ธรรมของสัตบุรุษ อันประกอบด้วย 1) อัมมัญญุตตา 2) อตถัญญุตตา 3) อตตัญญุตตา 4) มัตตัญญุตตา 5) กาลัญญุตตา 6) ปริสญญุตตา และ 7) ปุคคลัญญุตตา หลักโลกธรรม 8 ประกอบด้วย ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา ทุกข์ เป็นสภาพที่ผู้ปฏิบัติงานทุกคนในเมืองแม่เมาะจะต้องพบอย่างแน่นอน ไม่ว่าจะมิฐานะมีตำแหน่งใหญ่โตเพียงใดก็ตามล้วนหนีโลกธรรมนี้ไม่พ้น

โดยสรุปแล้ว ปัญหาที่เกิดกับคนทำงานในเมืองแม่เมาะเกิดทั้ง 4 กลุ่ม ใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหของคนทำงาน ดังนี้ 1) ไตรลักษณ์ พรหมวิหาร 4 และ โลกธรรม 8 สำหรับคนทำงานกับพฤติกรรมกระทำความผิดของตนเอง 2) สุจจริต 3 อิทธิบาท 4 และ ทฤษฎีธัมมิกัตถะ 4 สำหรับคนทำงานกับภารกิจงานผลิตไฟฟ้า 3) สังคหวัตถุ 4 อคติ 4 และ สาราณียธรรม 6 สำหรับคนทำงานกับเพื่อนร่วมงานด้วยกันในองค์กร 4) สันโดษ 3 และ สัปปุริสธรรม 7 สำหรับคนทำงานกับการควบคุมสภาพสิ่งแวดล้อม

อุปสรรคในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้แก้ปัญหาการทำงานดังกล่าวก็คือ ผู้ปฏิบัติงานของการไฟฟ้าแม่เมาะหลายคนวางเฉยหรือไม่สนใจที่จะค้นหาหลักพุทธธรรมดังที่กล่าวมาแล้ว มีอีกหลายคนที่ประสงค์จะได้รู้จักหลักพุทธธรรมสำหรับแก้ปัญหาที่วุ่นวายนั่นก็ไม่น่าแปลกใจจะไปเริ่มค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลไหน และอีกหลายคนที่ค้นหาเจอแหล่งข้อมูลหลักพุทธธรรมนี้แล้ว แม้ศึกษาแล้วยังยากที่จะทำความเข้าใจในหลักพุทธธรรมนี้ได้ด้วยตัวเอง อีกประการหนึ่งอุปสรรคที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบันนี้คือนโยบายของผู้บริหารระดับสูงที่เคยมีการสนับสนุนการฝึกอบรมด้านวิปัสสนากรรมฐานเป็นอย่างดีแต่เดิมนั้นเริ่มเปลี่ยนไป โดยสังเกตจากการที่มีการลดทรัพยากรบุคคลและงบประมาณด้านนี้ลงอย่างมาก ซึ่งการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานนี้มีส่วนสำคัญในการเจริญสัมมาทิฐิที่มีส่วนช่วยส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรด้านจริยธรรมได้เป็นอย่างดี (พระมหาสมบุญ พรธนา, 2544)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อบูรณาการภูมิปัญญาพระพุทธศาสนากับรูปแบบการแก้ปัญหาของคนทำงานในเมืองแม่เมาะ พบว่า กระบวนการแก้ปัญหาการทำงานของคนทำงานในเมืองแม่เมาะในการเดินเครื่องและบำรุงรักษาโรงไฟฟ้าขนาดใหญ่ เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าด้วยเทคโนโลยีการผลิตพลังงานขั้นสูงทันสมัย โดยบูรณาการร่วมกับหลักพระพุทธศาสนา คือรูปแบบ 1) โอบอ้อมอารี 2) มุ่งงานสะอาด 3) ไม่ขาดความเพียร และ 4) เรียนรู้วิชา ซึ่งพรรณาดังนี้ว่า

1. หลักโอบอ้อมอารี (care) เป็นการปฏิบัติตนของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มงาน และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ ด้วยจิตใจที่โอบอ้อมเอื้อเฟื้ออารีเผื่อแผ่ ถึงพร้อมด้วยการเสียสละช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัย 4 หุ่นหรือทรัพย์สินสิ่งของตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจ ศิลปวิทยา ด้วยเห็นว่สิ่งของที่ตนเสียสละ หรือให้ไปนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้รับ เป็นการแสดงความมีน้ำใจ และเป็นการยึดเหนี่ยวจิตใจของเจ้าหน้าที่ในบังคับบัญชาไว้ได้ ดังคำกล่าวในพระไตรปิฎก สังยุตตนิกาย ว่า “บุคคลเมื่อให้อย่อมผูกมิตรไว้ได้” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การสงเคราะห์ หรือช่วยเหลือผู้อื่น ในการบริหารงานกระบวนการเดินเครื่องและการบำรุงรักษาเครื่องกำเนิดไฟฟ้าขนาดใหญ่ตลอดจนการบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคลากรและการบริหารงานทั่วไปของคนทำงานในเมืองแม่เมาะด้วยหลักโอบอ้อมอารีดังกล่าว ย่อมทำให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงาน และเกิดความเจริญก้าวหน้าต่อตัวผู้ปฏิบัติงานเองได้ต่อไป ในพระไตรปิฎก กล่าวว่า “บุคคลผู้ทำการเหมาะสมไม่ทอดธุระ ขยันหมั่นเพียร

ยอมหาทรัพย์สินได้ บุคคลยอมได้เกียรติยศเพราะความสัตย์” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2. หลักมีงานสะอาด (clean) เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้คนทำงานในเหมืองแม่เมาะ ประกอบการทำงานในการบริหารงานกระบวนการเดินเครื่องและการบำรุงรักษาเครื่องกำเนิดไฟฟ้าขนาดใหญ่ที่ไม่มีเวรไม่มีภัย ไม่เบียดเบียนใครไม่มีโทษ เป็นงานสะอาดไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดประเพณีไม่ผิดศีลธรรม เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองต่อผู้อื่น ตลอดจนต่อเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม กระทำแล้วไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน ไม่ก่อให้เกิดโทษในภายหลัง เป็นหลักการประพฤติปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุขปราศจากโทษภัย เพราะการไม่เบียดเบียนกันนั้นก่อให้เกิดความเข้าใจและสร้างจุดมุ่งหมายร่วมกัน (เอี่ยมอรชวร, 2554) การบริหารงบประมาณตลอดจนการบริหารงานบุคลากรและการบริหารกิจการงานทั่วไป ด้วยหลักมีงานสะอาดดังกล่าวยอมทำให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานเหมืองแม่เมาะ และเกิดความเจริญก้าวหน้าต่อตัวผู้ปฏิบัติงานเองได้ต่อไป ดังคำในพระไตรปิฎก กล่าวว่า “ยศยอมเจริญแก่บุคคลที่มีความขยันหมั่นเพียร มีสติ มีการงานสะอาด ใครครวญก่อนทำสำรวม ดำรงชีวิตโดยธรรม และไม่ประมาท” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

3. หลักไม่ขาดความเพียร (effort) เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้คนทำงานในเหมืองแม่เมาะ ประกอบการทำงานด้วยความความตั้งใจมั่น มีความเพียรพยายาม มุ่งมั่นเรียนรู้จนเกิดความเชี่ยวชาญ ควบคุมกับความอดทน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค โดยมีศรัทธาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ แม้มีงานหยุดเครื่องกำเนิดไฟฟ้าซ่อมบำรุงประจำปี (yearly inspection) ใช้เวลาทำงานยาวนาน ก็ต้องมีความอดทนต่อการประสานความร่วมมือของหลายหน่วยงาน แบ่งหน้าที่กระจ่ายงาน หมั่นช่วยกันคิดช่วยกันทำใช้สัมมาสติ อดทนช่วยกันแก้ปัญหา (ยุวดีพนาวรรต, 2559) หากเพียรไปสู่เป้าหมายพร้อมกันก็มั่นใจในผลลัพธ์ผลตอบแทนที่ดีได้ กิจการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ก็ชวนช่วยช่วยเหลือ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรมการบำเพ็ญกุศลช่วยเหลือกันและกันทั้งภายในหน่วยงานและในวงกว้าง ทำตัวให้มีคุณค่าในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ ขณะเดียวกันหมั่นปรับปรุงพัฒนาความรู้ ความสามารถให้ดียิ่งขึ้นไปตลอดเวลาและทำควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณธรรมด้วย เป็นทั้งคนเก่งและเป็นคนดีด้วย หน่วยงานเหมืองแม่เมาะก็มั่นคง เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานก็เข้มแข็ง ดังมีคำกล่าวไว้ใน

พระไตรปิฎก สังยุตตนิกาย ว่า “บุคคลข้ามโอชะได้ด้วยศรัทธา ข้ามอรรณพได้ด้วยความไม่ประมาท ล่วงทุกข์ได้ด้วยความเพียร” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

4. หลักการเรียนรู้วิชา (education) เป็นการสนับสนุนการคิดวินิจฉัยปัญหาด้วยสติและปัญญา ขบคิดด้วยสติรู้ตัวอยู่เสมอเพื่อป้องกันความประมาทความผิดพลาดและหยุดยั้งอคติต่าง ๆ มิให้เกิดขึ้น ช่วยให้การใช้ปัญญาพิจารณาปัญหาต่าง ๆ เป็นไปอย่างเที่ยงตรงไม่เอนเอียง ทำให้เห็นเหตุผลที่สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันเป็นกระบวนการได้กระจ่างชัดทุกขั้นตอนในงานปฏิบัติการ แม้ปัญหาการเดินเครื่องผลิตกระแสไฟฟ้ากับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนใกล้โรงไฟฟ้าแม่เมาะ (SO₂ emission) ในปี พ.ศ. 2535 ที่มีความซับซ้อนมาก เมื่อเริ่มเกิดปัญหาก็เริ่มลงมือแก้ปัญหาจากจุดเล็ก ๆ เฉพาะหน้าไปก่อนโดยค่อย ๆ แก้ไปที่ละจุดตามลำดับขั้นไป ปัญหาขนาดใหญ่ที่ทำให้หยุดเดินเครื่อง (shut down) ทั้งหมดทันทีที่สามารถหลีกเลี่ยงไปได้ การใช้หลักการเรียนรู้วิชาใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญถึงต้นเหตุของปัญหานั้นให้ชัดเจนแล้วแก้ไขจุดตรงนั้น ทีละขั้นทีละตอน บางครั้งใช้เวลาหลายปีจนปัญหาใหญ่นั้นลุล่วงผ่านไปได้ อุปรกรณ์ในโรงไฟฟ้าขึ้นใดที่มีกำหนดต้องหยุดให้เข้าทำงานบำรุงรักษา ก่อนเข้าไปทำงานซ่อมแซมได้ต้องมีการปฏิบัติตามขั้นตอนความปลอดภัย (safety procedure) ที่เคร่งครัดรัดกุมชัดเจน ไม่ก้าวข้ามขั้นตอนความปลอดภัยที่สำคัญ การใช้หลักการเรียนรู้วิชา (education) ใช้ปัญญาตรวจทานขั้นตอนความปลอดภัยอย่างเคร่งครัด ไม่ปล่อยให้ความประมาทหรือความลำเอียงแบบใดมาครอบงำได้เพราะพิเคราะห์เห็นผลลัพธ์ที่ดีหากสามารถป้องกันหรือหลีกเลี่ยงความเสียหายร้ายแรงที่อาจมีได้ การบริหารงานทั่วไปของการปฏิบัติงานด้านการเดินเครื่องและการบำรุงรักษาเครื่องกำเนิดไฟฟ้าขนาดใหญ่ในเมืองแม่เมาะ หากใช้หลักการเรียนรู้วิชา (education) ได้ตามประสงค์ดังกล่าว ย่อมทำให้เกิดประโยชน์รอบด้าน องค์กรการไฟฟ้าเมืองแม่เมาะก็มีความยั่งยืนมั่นคง เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานก็มีมั่งคั่ง มีสุขภาพกายแข็งแรงมีสุขภาพจิตที่ดี (Segall, S.R, 2003) มีคุณธรรมและมีสติปัญญาเป็นผู้ใฝ่รู้ได้ต่อไป ดังคำในพระไตรปิฎก ขุททกนิกายกล่าวว่า “ศีลนำสุขมาให้ทราบเท่าชรา ศรัทธาที่ตั้งมั่นแล้วนำสุขมาให้ การได้ปัญญานำสุขมาให้ การไม่ทำบาปทั้งหลายก็นำสุขมาให้” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ผลที่คาดหวังในการแก้ปัญหาคนทำงานการเดินเครื่อง และการบำรุงรักษาเครื่องกำเนิดไฟฟ้าด้วยบูรณาการพุทธธรรมตามที่กล่าวมานี้คือ ในด้านตัวเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน จะมีลักษณะนิสัยใฝ่ดีมีพฤติกรรมดำรงชีวิตที่เหมาะสม มีอายุยืนยาวอย่างมีคุณภาพและมี

สุขภาพจิตดีมีความสุข มีภูมิคุ้มกันจิตที่เข้มแข็งไม่หวั่นไหวไปตามกระแสนิยม (Pimpimon Kaewmanee & Nuttamon Teerakul, 2015) ในด้านสังคมการไฟฟ้าแม่เมาะก็เป็นสังคมที่รู้เท่าทันและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย แข็งแกร่ง สามัคคี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ในด้านเศรษฐกิจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานก็พึ่งพาตนเองได้บนฐานของความพอเพียง และ ในด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนก็ได้รับการปกป้องดูแลและบำรุงรักษาอย่างเหมาะสม

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “บูรณาการภูมิปัญญาพระพุทธศาสนากับรูปแบบการแก้ปัญหาของพนักงานในเหมืองแม่เมาะ” ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาอภิปรายผลเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาบริบทและรูปแบบการแก้ปัญหาของพนักงานในเหมืองแม่เมาะ 2) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาในพระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาของพนักงานในเหมืองแม่เมาะ 3) เพื่อบูรณาการภูมิปัญญาพระพุทธศาสนากับรูปแบบการแก้ปัญหาของพนักงานในเหมืองแม่เมาะ

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการแก้ปัญหการทำงานในเหมืองแม่เมาะเกิดขึ้นได้ทั้งจาก ปัญหาระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานกับภารกิจของงานเดินเครื่องผลิตกระแสไฟฟ้า ปัญหาระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้วยตนเอง ปัญหาระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานกับพฤติกรรมการดำรงชีวิต และ ปัญหาระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานกับภารกิจควบคุมด้านสิ่งแวดล้อม หลักพุทธธรรมมาใช้แก้ปัญหการทำงานตลอดจนใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ปฏิบัติงานเหมืองแม่เมาะ อันได้แก่ อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 7 วัฏธมมิกัตถะ สาราณียธรรม 6 ไตรลักษณ์ หลักอริยสัจ 4 โลกธรรม 8 และ ปฏิจจสมุปบาทะ กระบวนการแก้ปัญหการทำงานของคนทำงานในเหมืองแม่เมาะ โดยบูรณาการร่วมกับหลักพระพุทธศาสนา มีรูปแบบดังนี้ว่า

1. โอบอ้อมอารี เป็นการปฏิบัติงานด้วยจิตใจที่โอบอ้อมเอื้อเฟื้ออารีเพื่อแม่ ช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัย 4 หุ่นหรือทรัพย์สินสิ่งของตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจศิลปวิทยา

2. มีงานสะอาด ส่งเสริมให้คนทำงานประกอบการงานที่ไม่มีเวรไม่มีภัย ไม่เบียดเบียนใคร ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดศีลธรรม เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองผู้อื่น ตลอดจนต่อเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อม

3. ไม่ขาดความเพียร สนับสนุนให้ประกอบการงานด้วยความความตั้งใจมั่น มีความเพียรพยายามมุ่งมั่นเรียนรู้จนเกิดความเชี่ยวชาญควบคู่กับความอดทน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค

4. เรียนรู้วิชา สนับสนุนเจ้าหน้าที่ให้มีการคิดวินิจฉัยปัญหาด้วยสติและปัญญา ขบคิดด้วยสติรู้ตัวอยู่เสมอเพื่อป้องกันความประมาทความผิดพลาดและหุตุยั้งอคติต่าง ๆ มิให้เกิดขึ้นรูปแบบผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับหลักพละ 4 ธรรมอันเป็นกำลัง ธรรมอันเป็นพลังทำให้ดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ ไม่หวั่นต่อภัยทุกอย่าง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551) อันประกอบด้วย

4.1 ปัญญาพละ (กำลังปัญญา)

4.2 วิริยพละ (กำลังความเพียร)

4.3 อดวิชชพละ (กำลังสุจริต กำลังการกระทำที่ไม่มีโทษ)

4.4 สังคหพละ (กำลังการสงเคราะห์)

ในพระไตรปิฎก อังคุตตรนิกาย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) กล่าวว่าผู้ที่ประกอบด้วยพละ 4 ประการนี้ ย่อมข้ามพ้นภัย 5 ประการได้ คือ

1. อาชีวิกภัย (ภัยเนื่องด้วยการเลี้ยงชีพ)

2. อสัโลกภัย (ภัยคือความเสื่อมเสียชื่อเสียง)

3. ปริสสารัชชภัย (ภัยคือความครั่นคร้ามในบริษัท)

4. มรณภัย (ภัยคือความตาย)

5. ทุกคติภัย (ภัยคือทุกคติ)

สรุป

การผลิตไฟฟ้าจากเชื้อเพลิงถ่านหินได้มาจากเหตุผลด้านต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าการใช้เชื้อเพลิงชนิดอื่นและยังเป็นการนำทรัพยากรธรรมชาติในประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์ส่งผลให้มีการใช้เชื้อเพลิงถ่านหินที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการติดตั้งระบบกำจัดก๊าซซัลเฟอร์ได

ออกไซด์และมลภาวะอื่น ๆ รวมทั้งระบบตรวจวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ครบถ้วนแล้ว ตั้งแต่กันยายน 2541 ถึงปัจจุบัน เพื่อควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและป้องกันไม่ให้เกิดการปล่อย ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์เกินค่ามาตรฐาน

ปัญหาของการทำงานในเหมืองแม่เมาะเกิดขึ้นได้จาก 1) ปัญหาระหว่างเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงานกับพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเอง 2) ปัญหาระหว่างเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงานกับภารกิจของงานเดินเครื่องผลิตกระแสไฟฟ้า 3) ปัญหาระหว่างเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้วยกัน และ 4) ปัญหาระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานกับ ภารกิจควบคุมด้านสิ่งแวดล้อม สำหรับอุปสรรคในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้แก้ปัญหการ ทำงานดังกล่าวก็คือ ผู้ปฏิบัติงานของการไฟฟ้าเหมืองแม่เมาะหลายคนวางเฉยหรือไม่สนใจที่จะ ค้นหาหลักพุทธธรรมดังที่กล่าวมาแล้ว อีกหลายคนก็ไม่ทราบว่าจะไปเริ่มค้นคว้าจาก แหล่งข้อมูลไหน และบางคนก็ค้นหาเจอแหล่งข้อมูลหลักพุทธธรรมนี้แล้ว แม้ศึกษาแล้วก็ยัง ยากที่จะทำความเข้าใจในหลักพุทธธรรมนี้ได้ด้วยตัวเอง

หลักธรรมที่สำคัญในพระพุทธศาสนาในการแก้ปัญหของการทำงานการไฟฟ้าแม่เมาะ มีดังนี้ หลักอิทธิบาท 4 เป็นแนวทางให้ผู้ปฏิบัติงานใช้ชีวิตและใช้ในการทำงานให้ประสบ ความสำเร็จ หลักพรหมวิหาร 4 เป็นคุณสมบัติที่ผู้บริหารพึงมีเพื่อใช้ในการครองใจ ผู้ใต้บังคับบัญชา หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นวิธีสังเคราะห์วิธีปฏิบัติเพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจคนทำงานให้ เกิดสามัคคี หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ เป็นธรรมะที่ผู้ปฏิบัติงานได้ปฏิบัติแล้วย่อมทำให้มีทรัพย์ได้รับ ผลประโยชน์สุขในปัจจุบัน และหลักสาราณียธรรม 6 เป็นธรรมให้ผู้ปฏิบัติงานระลึกถึงกันทำให้ ไม่เห็นแก่ตัวเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เข้าใจผู้ปฏิบัติงานคนอื่น

นอกจากนี้แล้วยังมีหลักธรรมที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ปฏิบัติงานให้ดีขึ้น ดังนี้ หลักไตรลักษณ์ เป็นธรรมที่ทำให้คนไม่ประมาทหมัวเมาในวัยว้าวัยหนุ่มสาวในความไม่มีโรคและ ในชีวิต ได้รู้ว่าความทุกข์เป็นของธรรมดาประจำโลก ได้รู้ว่าสิ่งทั้งหลายเป็นอนัตตาไม่ต้องถูก หลอกหลวง หลักโลกธรรม 8 เป็นสภาพที่ผู้ปฏิบัติงานทุกคนในเหมืองแม่เมาะจะต้องพบอย่าง แน่นนอนไม่ว่าจะมีฐานะมีตำแหน่งใหญ่โตเพียงใดก็ตาม

ซึ่งต้องใช้หลายหลักพุทธธรรมมาใช้แก้ปัญหการทำงานตลอดจนใช้พัฒนาคุณภาพ ชีวิตของผู้ปฏิบัติงานเหมืองแม่เมาะ โดยสรุปแล้ว ปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนทำงานในเหมืองแม่เมาะ เกิดทั้ง 4 กลุ่ม ใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหของการทำงาน ดังนี้ 1) ไตรลักษณ์

พรหมวิหาร 4 และ โลกธรรม 8 สำหรับคนทำงานกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของตนเอง
2) สุจริต 3 อิทธิบาท 4 และ ทิฐุธรรมมีกัตถะ 4 สำหรับคนทำงานกับภารกิจงานผลิตไฟฟ้า
3) สังคหวัตถุ 4 อคติ 4 และ สาราณียธรรม 6 สำหรับคนทำงานกับเพื่อนร่วมงานด้วยกันใน
องค์กร 4) สันโดษ 3 และ สัมปรีชธรรม 7 สำหรับคนทำงานกับการควบคุมสภาพสิ่งแวดล้อม

กระบวนการแก้ปัญหาการทำงานของคนทำงานในเมืองแม่เมาะในการเดินเครื่องเพื่อ
ผลิตกระแสไฟฟ้า โดยบูรณาการร่วมกับหลักธรรมพระพุทธศาสนา มีรูปแบบพรรณนาดังนี้ว่า

1. หลักโอบอ้อมอารี (care) เป็นการปฏิบัติตนของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มงาน และ
เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ ด้วยจิตใจที่โอบอ้อมเอื้อเฟื้ออารีเผื่อแผ่ ถึงพร้อมด้วยการเสียสละ
ช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัย 4 ทุนหรือทรัพย์สิ่งของตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจ
ศิลปวิทยา

2. หลักมีงานสะอาด (clean) ส่งเสริมให้คนทำงานประกอบการทำงานที่ไม่มีเวรไม่มีภัย
ไม่เบียดเบียนใครไม่มีโทษ เป็นงานสะอาด ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดประเพณี ไม่ผิดศีลธรรม แต่
เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองผู้อื่น ตลอดจนต่อเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

3. หลักไม่ขาดความเพียร (effort) สนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติประกอบการทำงานด้วยความ
ความตั้งใจมั่น มีความเพียรพยายาม มุ่งมั่นเรียนรู้จนเกิดความเชี่ยวชาญ ควบคู่กับความ
อดทน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคโดยมีศรัทธาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ

4. หลักเรียนรู้วิชา (education) สนับสนุนเจ้าหน้าที่ให้มีการคิดวินิจฉัยปัญหาด้วยสติ
และปัญญา ขบคิดด้วยสติรู้ตัวอยู่เสมอเพื่อป้องกันความประมาทความผิดพลาดและหยุดยั้ง
อคติต่าง ๆ มิให้เกิดขึ้น ช่วยให้การใช้ปัญญาพิจารณาปัญหาต่าง ๆ เป็นไปอย่างเที่ยงตรงไม่เอน
เอียง ทำให้เห็นเหตุผลที่สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันเป็นกระบวนการได้กระจ่างชัดทุกขั้นตอนในงาน
ปฏิบัติการ

ผลลัพธ์ที่คาดหวังคือ ตัวเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะมีลักษณะนิสัยใฝ่ดี มีพฤติกรรมการ
ดำรงชีวิตที่เหมาะสม มีอายุยืนยาวอย่างมีคุณภาพและมีสุขภาพจิตดีมีความสุข (พุทธทาสภิกขุ,
2561) มีภูมิคุ้มกันจิตใจที่เข้มแข็งไม่หวั่นไหวไปตามกระแสนิยม ในด้านสังคมการไฟฟ้าแม่เมาะ
นั้นเป็นสังคมที่รู้เท่าทันและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง แข็งแกร่งสามัคคีมีความปลอดภัย
ในชีวิตและทรัพย์สิน ในด้านเศรษฐกิจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานก็พึ่งพาตนเองได้บนฐานของ

ความพอเพียง (สุรัชย์ ขวัญเมือง, 2550) และในด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนก็ได้รับการปกป้องดูแลและบำรุงรักษาอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จัดทำสารสื่อสารอย่างชัดเจนถึงความเชื่อมโยงระหว่างผลการปฏิบัติงานและผลตอบแทนของบุคลากร และ สร้างความมั่นใจและเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่สามารถประเมินผลงานอย่างยุติธรรม กำจัดความลำเอียงที่เป็นอุปสรรคในการทำงานที่สามารถส่งผลกระทบในเชิงลบต่อการสนับสนุนของบุคลากร

1.2 เลือกคนให้เหมาะสมกับงานโดยคำนึงถึงคุณสมบัติของตำแหน่งงาน และ ความสามารถของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งนั้น มีการติดตาม การพัฒนา การประเมินบรรยากาศในการทำงานและมีรูปแบบการบริหารที่เหมาะสมเพื่อสร้างแรงจูงใจของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน

1.3 มุ่งเน้นถึงผลตอบแทนที่ไม่ได้อยู่แค่ในรูปของตัวเงิน เช่น เพิ่มสวัสดิการ ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่ารักษาสุขภาพ ให้โอกาสการเจริญเติบโตในหน้าที่การงาน การพัฒนาในด้านต่าง ๆ และการยกย่องชมเชย

1.4 ควรมอบหมายให้กระทรวงวัฒนธรรม รับผิดชอบในการปลูกฝังสัมมาทิฐิให้แก่ ผู้ใหญ่ คนทำงานในสถาบันครอบครัวทั่วประเทศ

1.5 ควรมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทย และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ รับผิดชอบในการป้องกันและปราบปรามอบายมุขอันเป็นต้นตอก่อให้เกิดของมิฉฉาทิฐิอย่างจริงจังและเข้มงวด

1.6 ควรมอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบในการปลูกฝังสัมมาทิฐิให้แก่เยาวชนในสถาบันการศึกษาทุกระดับ

1.7 ควรเร่งฟื้นฟูค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีงามในสังคมไทย โดยมุ่งเน้นให้คนไทยมีสุขภาพกายใจที่เข้มแข็ง มีดุลยภาพ มีสมรรถภาพ เต็มศักยภาพแห่งความเป็นมนุษย์

1.8 สร้างสังคมสมานฉันท์และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมด้วยสื่อสีขาว เปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และความรู้ต่าง ๆ ผ่านสื่อสารสนเทศทุกประเภท

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

สาขาวิชาพระพุทธศาสนาควรมีการสัมมนาเชิงปฏิบัติการให้เกิดเป็นรูปธรรมเกี่ยวกับรูปแบบการแก้ปัญหาหรือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคณาจารย์และบุคลากรที่ก่อให้เกิดคุณค่าต่อสังคม

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 การศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมความรักในองค์กรของบุคลากรการไฟฟ้าเหมือนแม่เกาะ ทั้งทางบวกและทางลบ เพื่อหาทางป้องกันการเกิดปัญหาต่าง ๆ จากการเปลี่ยนแปลงของยุคดิจิทัล

3.2 การศึกษาถึงเครื่องมือทางการบริหารสมัยใหม่เพื่อนำมาใช้เสริมสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กรของเจ้าหน้าที่การไฟฟ้าเหมือนแม่เกาะ เพื่อบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่

3.3 การศึกษารูปแบบการแก้ปัญหาของคณาจารย์ในเหมือนแม่เกาะด้วยจิตวิทยาตะวันตก และด้วยหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้มีเข้มแข็งและแรงจูงใจในการสืบต่อความรู้ทางพระพุทธศาสนา.

เอกสารอ้างอิง

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2559). พุทธวิธีบริหาร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอสอาร์พรินต์ติ้งแมส โปรดัคส์ จำกัด.

พระมหาสมบุรณ์ พรธนา. (2544). การศึกษาวิเคราะห์บทบาทและความสำคัญของสัมมาทิฐิในการพัฒนาตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาในพระสูตรต้นตอปัญหา. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พุทธทาสภิกขุ. (2561). คู่มือมนุษย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ยุวดี พนาวรรต. (2559). การเสริมสร้างสุขภาพจิตผู้สูงอายุไทยด้วยวิปัสสนากรรมฐาน. ใน
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สันตติ ศิริอนันต์ไพบูลย์ และคณะ. (2555). ถิ่นหินกับการผลิตไฟฟ้าในประเทศไทย. วารสาร
ราชบัณฑิตยสถาน, 37(4).
- สุรัชย์ ขวัญเมือง. (2550). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,
3(1).
- อภิชัย พันธเสน. (2544). พุทธเศรษฐศาสตร์: วิวัฒนาการ ทฤษฎี และการประยุกต์กับ
เศรษฐศาสตร์สาขาต่างๆ พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- เอี่ยมอร ชลวร. (2554). การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎี
บัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Payutto Bhikkhu, P.A. (1994). A Buddhist Solution for the Twenty-first Century.
Bangkok: P. Samphanpanich Part., Ltd.
- Pimpimon Kaewmanee & Nuttamon Teerakul. (2015). Inner Peace and Poverty.
GNH: From Philosophy to Praxis, Proceedings of the Sixth International
Conference on Gross National Happiness. 4-6 November 2015, Paro:
Bhutan.
- Segall, S.R. (2003). Psychotherapy Practice as Buddhist Practice. Encountering
Buddhism: Western Psychology and Buddhist teaching. New York:
University of New York Press.